

Asia: VM183:00/2017 ja VM/1631/03.01.00/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Näkemyksemme mukaan Johdannossa on perusteet lakimuutokselle riittävän selkeästi avattuna

2. Arvionne lukuun 2 Nykytila

Nykytilaa kuvaava osio on erittäin raskasta luettavaa ja vaikeaa sisäistää. Hyvään lainvalmisteluun kuuluu ja myöhemmin lain soveltaminen edellyttää, että laki ja sen perustelut ovat kansalaisille ymmärrettäviä. Tähän tulisi kiinnittää yleisemminkin huomiota.

3. Arvionne lukuun 3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Hyvänä voidaan näkemyksemme mukaan pitää esityksen tietopoliittista tavoitetta, jolloin kansalaisen asiointi helpottuu. Viranomaisen velvoite hankkia tieto ensisijaisesti rajapintoja ja olemassa olevia rekistereitä hyödyntämällä on erityisesti ikäihmisille asiointia helpottava muutos yhdessä kertakirjautumisen kanssa.

5. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 1 yleiset säännökset (pykälät 1-4 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Ikäihmisten kannalta hyvää on viranomaisyhteistyöhön velvoittaminen entistä tiiviimmin yli hallinto- ja järjestelmärajoiden. Yhteistyö tulee toteuttaa läpinäkyvästi. Ikäihmisillä voi olla ennakkoluuloja sähköistä tietojenkäsittelyä kohtaan, jolloin lokitietojen avaaminen tietyiltä osin myös asiakkaalle itselleen lisää luottamusta viranomaisasiointiin. Asiakastieto on asiakkaan omaisuutta, ja erityisesti tietojen katseluun kirjatut perusteet tulisi olla myös julkisesti saatavilla kuten esimerkiksi KanTa-arkistossa. Esimerkiksi pienillä paikkakunnilla eri arkistojen katseluoikeuksien läpinäkyvyys voisi myös lisätä luottamusta asiointiin.

6. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 2 Julkisen hallinnon tiedonhallinnan yleinen ohjaus (pykälät 5-9 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

7. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 3 Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen (pykälät 10-12 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

8. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 4 Tietoturvallisuus (pykälät 13-18 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

9. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 5 Turvallisuusluokittelu (pykälät 19-22 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

10. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 6 Asian ja palvelujen tiedonhallinta (pykälät 23-26 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

11. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 7 Tietoaineistojen muodostaminen ja sähköinen luovutustapa (pykälät 27-31 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

12. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 8 Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi (pykälät 32-38 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

13. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 9 Erinäiset säännökset (pykälät 39-40 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

14. Muut huomiot

-

Vaikutusten arviointi

Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen:

-

Tietoturvallisuus:

Asiakastieto on asiakkaan omaisuutta, ja erityisesti tietojen katseluun kirjatut perusteet tulisi olla myös julkisesti saatavilla kuten esimerkiksi KanTa-arkistossa. Eri arkistojen katseluoikeuksien läpinäkyvyys voisi myös lisätä luottamusta asiointiin. Rajapintojen avoimuus voi helposti johtaa siihen, että tietoja katsellaan turhaan, jolloin lokitietojen keräämisen lisäksi väärinkäytön valvontaan tulee löytyä resursseja. Esimerkiksi pienillä paikkakunnilla asiointi voidaan kokea ahdistavaksi, koska viranomaisilla on katseluoikeuksia toistensa rekistereihin ja väestöpohja on pieni.

Asian ja palvelujen tiedonhallinta:

-

Tietoaineistojen luovuttaminen ja sähköinen luovutustapa:

Ehdotuksen mukaan viranomaiselle saapuvat asiakirjat säilytetään vain sähköisessä muodossa, ja paperisten asiakirjojen digitointi on viranomaisen velvoite. Tämä palvelee ikäihmisiä paremmin, joilla ei ole samanlaista osaamispohjaa muuntaa paperiaineistoa digitaaliseksi. Lain valmistelussa tulee riittävän selkeästi huomioida yhdenvertaisuus ja digitoinnista ei saa missään vaiheessa tulla asiakkaan velvoite. Digitoinnista ei myöskään saa veloittaa asiakkaalta erillistä maksua.

Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi:

-

Muuta huomioitavaa:

Taloudellisissa vaikutuksissa on arvioitu, että lakiesityksen velvoittama etukäteissuunnittelu ja resursointi tiedonhallintajärjestelmiin pienentää mahdollisesti ylläpitokustannuksia. On myös mahdollista, että näin ei käy, sillä ei varmaankaan voida osoittaa ICT-kustannusten muodostuvan juuri resursoinnin tai suunnittelun puutteesta. Vaikuttavana tekijänä se voi olla, mutta kokonaisvaikutusta kustannuksiin on vaikea ellei mahdoton arvioida. Taloudellisissa vaikutuksissa on arvioitu, että lakiesityksen velvoittama etukäteissuunnittelu ja resursointi tiedonhallintajärjestelmiin pienentää mahdollisesti ylläpitokustannuksia. On myös mahdollista, että näin ei käy, sillä ei varmaankaan voida osoittaa ICT-kustannusten muodostuvan juuri resursoinnin tai suunnittelun puutteesta. Vaikuttavana tekijänä voi olla, mutta kokonaisvaikutusta kustannuksiin on vaikea arvioida. Lakimuutos edellyttäisi parempaa etukäteisresursointia tiedonhallintayksiköltä ja tämän arvellaan vähentävän jatkossa muutos- ja häiriötilanteissa tarvittavia resursseja. Mihin arvio perustuu?

Vaikutukset hallinnon asiakkaisiin on mainittu viranomaisen kielto olla vaatimatta asiakasta toimittamaan asiankäsitteilyä varten todistuksia ja muita liitteitä, jos ne ovat saatavilla toiselta viranomaiselta ajantasaisesti. Muutos helpottaisi ikäihmisten asiointia. Toisaalta viranomaisyhteistyö erilaisten rajapintojen kautta ei saa siirtymävaiheessa kasvattaa asian ratkaisuaikaa. Asiakkaalla tulee säilyä mahdollisuus toimittaa tarvittavat liitteet paperisena viranomaiselle asian vireillepanon yhteydessä.

Kemppi Anssi
Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry